

Liturgie voor de (online) viering van zondag **25 juli 2021, 8e na Trinitatis; 6e van de zomer**

Voorganger: ds. Peter van der Schans

Lector: Menso Bosma

Organist: Gert van der Schoor

Thema: Wil je nog meer?

Viering beschikbaar om:

10.00 uur op www.kerkdienstgemist.nl

Na de dienst ook beschikbaar op www.pgij.nl

Protestantse
Kerk

Protestantse gemeente te IJsselstein

- De Paaskaars brandt
- Orgelspel vooraf
- Welkom door de voorganger

AAN HET BEGIN

- Toewijding door stil gebed en kort orgelspel: *'Ein' feste Burg ist unser Gott'* van Max Reger (1873-1916)
- We gaan staan
- Groet en Bemoediging
- We zingen (intochtslied): Psalm 136:1, 8 en 12
- Gebed aan het begin

Heer,
als de wijn is opgeraakt
en het feest in het water valt,
als er geen brood genoeg is,
en honger onze magen doet knorren,
als zorg en verdriet ons bezwaren
of ziekte ons buiten spel zet,
als eenzaamheid ons overvalt
of pijnlijke herinneringen aan ons knagen,
als schuld ons hart belast
of vertwijfeling het licht verduistert,
als alles ons teveel is,
als de schaduw van de dood
heel ons leven overdekt,

—

Heer, ontferm U dan,
breek door in ons bestaan
met uw licht,
met uw kracht,
met uw warme liefde.
Want zo is hij verschenen,
uw Zoon en onze zoon,
in dit grimmige leven
en in de grijze dagen
van mensen van ziek en zeer,
met grote en kleine zorgen.
Zo roepen wij U aan
voor onszelf, voor de mens naast ons,
voor al uw mensen in deze kale en kille wereld,
in de naam van hem die het brood met ons deelt
en de wijn voor ons inschenkt: Jezus onze Heer.
Amen.

(Naar W.R. van der Zee, *In het huis van de Levende*, p. 46)

- We gaan zitten
- We zingen: Lied 280:1 en 6
- Smeekgebed, besloten met het zingen van '*Heer, ontferm U!*'

God in de hemel
en bij ons op aarde:
wij bidden U iedere dag om brood
en we krijgen het, in overvloed.
Vaak gooien we het weg,

als het niet zo knapperig en vers meer is.
 We kunnen ons niet voorstellen
 dat het er op een dag niet zou zijn.
 Daarom willen wij U danken,
 voor al die overvloed.

Maar als we horen en zien van mensen
 die niets te eten hebben
 voelen wij ons schuldig:
 wij wel en zij niet!
 Vaak heel ver weg,
 maar soms ook heel dichtbij,
 om de hoek.
 Daarom vragen wij U om wijsheid en moed,
 zodat we kunnen werken
 aan een rechtvaardige verdeling van uw gave:
 dagelijks brood voor iedereen.
 Zo bidden en zingen we samen:
 ...

- We zingen als loflied: *'Een danklied'* van A.C. Bronswijk (uit: *Rakelings Nabij*, op de melodie van: Lied 910)

1. Onder uw hemelbogen,
 gedekt door blauwe lucht,
 gezegend met uw zegen,
 gaven de velden vrucht.
 Door U aan 't licht geroepen –
 de mens tot spijs en drank.
 Een overvloed aan leven,
 mijn bron voor lied en dank.

2. Een overvloed aan leven,
 een bron voor lied en dank,
 is wat U ons wilt geven
 in oogst van aar en rank.
 U, die de mens wilt voeden
 met brood voor hart en mond –
 U schenkt ons volle bekers:
 de wijn van Uw verbond.

DIENST VAN HET WOORD

- Gebed om de opening van het Woord

Goede God,
voor deze aarde, uw akker,
wildernis van vandaag
maar hopelijk ooit een tuin,
een korenveld van overvloed,

voor al uw mensen
die daar wonen en werken,
levens vol goede vruchten,
levens vol onkruid,

voor ons hier tezamen
in wier harten
uw goede woorden worden gezaaid,

bidden wij U om ontferming:
zend uit uw Geest
van godsvrucht en mensenliefde
en eerbied voor al wat geschapen is.
Laat ons danken voor overvloed.
Hier, thuis en overal.
Amen.

(Naar: W.R. van der Zee_*Zondagswoorden*_Van der Zee_ p130_nr. 23)

- Moment voor de kinderen

Bijbels voedsel

Daniël en zijn vrienden willen aan het hof van de koning eten volgens de regels van God. Wat aten de mensen zoal in de tijd van de Bijbel?

- eten dat in de Bijbel voorkomt, zoals

linzen

dadels

vijgen

granaatappels,

olijven

amandelen

Aan de slag:

- Laat het eten aan de kinderen zien.

- Weten de kinderen wat voor eten het is? Hebben ze het weleens geproefd?
- Zou het eten dat de kinderen zien goed voor ze zijn?
- Welk voedsel zou God goed vinden, denken de kinderen? Zijn daar regels voor?
- Vandaag horen de kinderen het verhaal van Daniël en zijn vrienden. Ze wonen in het paleis van de koning, maar ze willen niet het eten van het paleis hebben. Ze willen alleen voedsel dat de Joden volgens de wet van Mozes mochten eten. In de kinderdienst horen de kinderen wat er gebeurt als Daniël en zijn vrienden het eten van de koning weigeren.

- We zingen met de kinderen: Lied 288
- Eerste Schriftlezing: Exodus 16:13-18 (NBV)

¹³Diezelfde avond kwamen er grote zwermen kwartels aangevlogen, die in het kamp neerstreken, en de volgende morgen lag er overal rond het kamp dauw. ¹⁴Toen de dauw opgetrokken was, bleek de woestijn bedekt met een fijn, schilferachtig laagje, alsof er rijp op de aarde lag. ¹⁵‘Wat is dat?’ vroegen de Israëlieten elkaar toen ze het zagen; ze begrepen niet wat het was. Mozes zei tegen hen: ‘Dat is het brood dat de HEER u te eten geeft. ¹⁶De HEER heeft bepaald dat ieder ervan kan verzamelen **wat hij nodig heeft**. Iedereen mag er één omer van nemen voor elke persoon die bij hem in de tent woont.’ ¹⁷De Israëlieten deden dat. De een verzamelde veel, de ander weinig. ¹⁸Toen ze het namaten, hadden zij die veel verzameld hadden niet meer dan een omer, en zij die weinig verzameld hadden niet minder, terwijl toch iedereen zo veel had genomen als hij nodig had.

(1 omer is ongeveer 4 liter)

- We zingen: Psalm 23b:1 en 4
- Tweede Schriftlezing: Johannes 6:1-15 (NBV)

¹Daarna ging Jezus naar de overkant van het Meer van Galilea (ook wel het Meer van Tiberias genoemd). ²Een grote menigte mensen volgde hem, omdat ze gezien hadden welke wondertekenen hij bij zieken deed. ³Jezus ging de berg op, en ging daar met zijn leerlingen zitten. ⁴Het was **kort voor het Joodse pesachfeest**. ⁵Toen Jezus om zich heen keek en zag dat die menigte naar hem toe kwam, vroeg hij aan Filippus: ‘Waar kunnen we brood kopen om deze mensen te eten te geven?’ ⁶Hij vroeg dat om Filippus op de proef te stellen, want zelf wist hij al wat hij zou gaan doen. ⁷Filippus antwoordde: ‘Zelfs tweehonderd denarie zou niet voldoende zijn om iedereen een klein stukje brood te geven.’ ⁸Een van de leerlingen, Andreas, de broer van Simon Petrus, zei: ⁹‘Er is hier wel een jongen met vijf gerstebroden en twee vissen – maar wat hebben we daaraan voor zo veel mensen?’ ¹⁰Jezus zei: ‘Laat iedereen gaan zitten.’ **Er was daar veel gras**, en ze gingen zitten; er waren ongeveer vijfduizend mannen. ¹¹Jezus nam de broden, sprak het dankgebed uit en verdeelde het brood onder de mensen die er zaten. Hij gaf hun ook vis, **zo veel als ze wilden**. ¹²Toen iedereen volop gegeten had zei hij tegen zijn leerlingen: ‘Verzamel nu de

overgebleven stukken brood, zodat er niets verloren gaat.’¹³ Dat deden ze en ze vulden twaalf manden met wat overgebleven was van de vijf gerstebroden die men had gegeten. ¹⁴Toen de mensen het wonderteken dat hij gedaan had zagen, zeiden ze: ‘Hij moet wel de profeet zijn die in de wereld zou komen.’ ¹⁵Jezus begreep dat ze hem wilden dwingen om mee te gaan en hem dan tot koning zouden uitroepen. Daarom trok hij zich terug op de berg, alleen.

- We zingen: Lied 383
- Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Waar kan ik het beste starten om dit verhaal uit het begin van Johannes 6 te begrijpen? En om er iets mee te kunnen voor nu?

Misschien dat jullie het liefste beginnen bij de vraag: Hoe kan dat nu in vredesnaam – vijf broden en twee vissen voor 5000? Dan krijgt ieder toch een piepklein stukje of helemaal niks omdat het op is? En zou dat dan onze honger stillen? Dan wil je toch nog meer?

Maar helaas – Johannes geeft geen enkele informatie over hoe dat allemaal kan. Dat blijft voor mensen als wij in deze tijd een vraag. Ik vraag nu niet om ons verstand op nul te zetten. En onze blik op oneindig. Om het maar gewoon te geloven. Nee, we mogen ook ons verstand gebruiken. Moeten dat ook, wat mij betreft. Bovendien: natuurwetenschappers zijn vaak zelf de eersten die er op wijzen, dat ‘niet te verklaren’ nog niet hetzelfde is als ‘onmogelijk’. En ook in onze tijd merken we eens te meer, dat wetenschappers heel veel wél weten, maar ook een heleboel níet. Hier lopen we er op stuk dat onze denkmanier niet zo goed werkt bij dit soort verhalen. Wij gaan uit van het één komt voort uit het ander. Of het één is te herleiden tot het ander.

Ik heb al vaker gezegd: in de tijd van de Bijbel keek men niet meteen op van wonderverhalen en wonderdoeners. Daar zijn ze in zekere zin vertrouwd mee. En Jezus is ook zo’n wonderdoener. Maar dan is de vraag: Wat onderscheidt Jezus van anderen? Wat is typerend voor hem? Ik zeg het nu even kort: Het zit hem in het gezag waarmee Jezus optreedt: een enkel woord, een enkel gebaar is genoeg. En, zeker Johannes, benadrukt ook dat Jezus het doet in nauwe verbondenheid met God.

Waar begin ik dan om het bijzondere van dit verhaal voor ons te ontdekken?

Eigenlijk lukt dat niet helemaal vanuit het gedeelte dat Menso heeft voorgelezen. Het verhaal gaat verder in hoofdstuk 6. Er wordt nog meer gezegd over het brood. Misschien zullen de gastvoorgangers de komende weken dat op willen nemen. Ik heb hen gevraagd dat eventueel te doen. Maar ze zijn vrij in hun keuze.

Toch zijn er ook vanuit de eerste 15 verzen al belangrijke dingen te zeggen. En bijzonder bemoedigende ook!

Ik begin meteen maar: Jezus **kijkt** om zich heen. Dat zien, dat kijken van Jezus is al direct een hoopgevend teken. Het is hetzelfde als het zien van God die het volk Israël ziet lijden in Egypte en zich hun lot aantreft. Hier gebeurt meer dan objectief waarnemen. Het is iets niet kunnen aanzien. Het op je laten inwerken. Er aan deelnemen. Jezus is gezegend met het licht van Gods ogen (Psalm 139:16). Hij ziet het aantal mensen én wat ze nodig hebben: brood. Wat zou je zulke ogen wensen aan mensen van nu. Ook voor ons allen: dat we om ons heen zien waar mensen behoefte aan hebben. En dat we er dan ook wat meedoen. Het niet alleen laten bij: *“Ach wat erg!”*

Dan staat er ook nog eens: *“Het was kort voor het Joodse pesachfeest.”*(4). Dat is een feest dat gaat over bevrijding en verlossing uit nood en ellende.

En er staat: *“Er was daar veel gras, ...”* (10) Kort voor Pasen, dat betekent voorjaar. Fris groen gras. En veel. Psalm 23 wordt werkelijkheid: *“... het ontbreekt mij aan niets. Hij laat mij rusten in groen weiden...”* (Psalm 23:1 en 2).

Maar hier zijn er **5000**. En blijkbaar zijn alleen de mannen nog maar geteld. Jezus vraagt aan Filippus: *‘Waar kunnen we brood kopen om deze mensen te eten te geven?’* (6:5).

Wat een in die situatie begrijpelijke vraag lijkt, is echter anders bedoeld: Jezus *“⁶[Hij] vroeg dat om Filippus op de proef te stellen, want zelf wist hij al wat hij zou gaan doen.”* Filippus bedenkt dat je veel geld nodig hebt. En Andreas vindt vijf broden en twee vissen maar niks.

Als je het hele verhaal tot je door laat dringen, dan beseft je hier al dat Jezus niet een incidenteel voedseltekort wil opheffen. Dat het er niet om gaat of Filippus en Andreas een goede bakkerswinkel in de buurt kennen. Of een foodtruck laten komen. En ze moeten ook nog eens voldoende voorraad hebben.

De vraag is ten diepste: waar komt het brood vandaan dat nodig is? Jezus heeft alles van de Vader in handen gekregen. Zouden ze dat herkennen? Op de bruiloft in Kana in hoofdstuk 2 wist de ceremoniemeester niet waar de wijn vandaan kwam. En de Samaritaanse vrouw bij de bron in hoofdstuk 4 begreep niet waar het water vandaan moest komen waarmee Jezus de mensen te drinken wilde geven.

Zou Filippus het hier wel weten? Waar komt het brood vandaan? Hij verstaat de vraag praktisch en letterlijk. Maar herkent hij wie Jezus werkelijk is? Wat zijn betekenis is? Weet je wie ik ben? Verderop in hoofdstuk 6 zegt Jezus *“Ik ben het brood dat leven geeft.”* (6:35). Maar dan zijn we al een stuk verder.

Het begin van Johannes 6 vertelt nog iets bijzonders over het beschikbare brood. Het is **gerstebrood**. Dat roept het verhaal van de profeet Eliza uit het Oude Testament op. Er worden daar 20 gerstebroden aan 100 mensen gegeven. *“.. en zij aten ervan en hielden nog over...”* (2 Koningen 4:42-44). Wat bij Johannes wordt verteld is een uitvergroting van het verhaal van Eliza. Méér dan Eliza is hier met Jezus!

En dan vertel ik nog hoe het bij Johannes met Jezus gaat. Jezus pakt zelf aan. Bij de andere evangelisten die dit verhaal vertellen doen de leerlingen het. Jezus neemt zelf het brood. Hij spreekt het dankgebed uit. Hij verdeelt het brood en de vis.

Dan voltrekt zich het wonder in de overvloed die Jezus bereidt voor de duizenden. Die overvloed krijgt nadruk. (6:12 en 13) De discipelen moeten niet slechts het overschot, maar het surplus, het overvloeiende deel ophalen. Er waren 12 volle korven te veel. Maar daar mocht niets van verloren gaan. Al dat brood is teken van de volmacht van Jezus, gekregen van de Vader. Jezus als Gastheer verschaft brood in overvloed aan de door hem aangerichte tafel. En het doet er aan denken hoe het bij ons gaat als wij het Avondmaal vieren.

Dan leg ik dat stukje uit Exodus er nog even naast. Daar gaat het over Mozes. Hoe die een oplossing probeert te vinden voor de honger van het volk Israël in de woestijn. Dankzij de HEER komt er brood. *Manna*, ja, wat is dat eigenlijk? “*Dat is het brood dat de HEER u te eten geeft. ¹⁶De HEER heeft bepaald dat ieder ervan kan verzamelen wat hij nodig heeft.*” (Exodus 2:15-16).

Het is brood uit de hemel dat Mozes mag geven. Maar je mag alleen verzamelen wat je nodig hebt. Het is voor één dag. De volgende dag is het bedorven.

Dat brood is dus niet genoeg om van te leven. Het is anders dan het brood dat Jezus geeft (6:27v, 32v. 49v., 58). Daarbij is volop te eten. En dan nog is er ruim genoeg over.

Méér dan Mozes is hier met Jezus!

En zo sluit dit verhaal uit hoofdstuk 6 ook mooi aan bij dat van hoofdstuk 2.

Eerst een overvloed aan wijn op de bruiloft te Kana. En nu een overvloed aan brood. Wil je nog meer?

In het vervolg van Johannes 6 gaat het dan minder om de overvloedige maaltijd. En meer om wie Jezus is. Hij noemt zich in steeds nieuwe bewoordingen als het brood dat uit de hemel is neergedaald. Zelfs zijn vlees is als het brood dat hij geven zal voor het leven van de wereld (6:32v., 48v., 51v. Ook al 2:10b en 4:10).

Maar vanmorgen gaat het hier om die overvloed. Zo gaat het met de grote toekomst van Jezus. Met alles wat hij doet en zegt. Zijn tijd is er eentje van overvloed. Geen mens heeft meer tekort. Ieder zal zijn bekomst krijgen (Jesaja 25:6). Zó gaat het er aan toe in het Koninkrijk dat komt.

Jezus helpt bij gemis, tekort, gebrek. En laat ons in elk geval samen delen in de vreugde en de vrede van de maaltijd. Daar kijken we reikhalzend naar uit.

(Lied 391)

1. Het brood dat ons voor ogen staat
en zich geduldig breken laat,
is Uw gedaante, lieve Heer,
U daalt als manna in ons neer.

2. De beker die de ronde doet,
het is de omloop van Uw bloed,
het spreekt van een geheimenis,
Uw hartslag die ons leven is.

3. Uw bloed, het raakt de lippen aan,
de deurposten van ons bestaan,
de dood gaat aan ons hart voorbij,
o Lam van God, U loven wij.

4. U die een broodhuis voor ons zijt,
een wijngaard die het hart verblijdt,
Heer Jezus, die ons drenkt en voedt,
Uzelf bent onze overvloed.

Wil je nog meer?

Amen.

- Meditatief moment: orgelspel: 'Trio' van Joseph Rheinberger (1839-1901)
- We zingen: Lied 566:1, 3 en 5

DIENST VAN HET ANTWOORD

- We gedenken Geertruida Gerarda Oostveen (staande)
- We luisteren naar de melodie van Lied 730: "*Heer, herinner U de namen ...*"

- Gebeden:

Dankgebed

(Om te danken)

God, we danken u,
 voor de vruchtbaarheid van de aarde,
 voor de zon en de regen,
 voor het ontkiemde zaad,
 voor de uitbundige bloesem,
 voor de overvloedige vrucht.

God, we danken u,
 voor de vruchtbaarheid van de mens,
 voor de oogst van zijn denken en handelen,
 voor de kinderen,
 voor de zegeningen van cultuur en wetenschap,
 voor de welvaart die de zorgen verdrijft.

God, we danken u,
 voor de kiemkracht van uw woord,
 voor de boodschap van uw profeten,
 voor het evangelie van uw Zoon,
 voor de stuwkracht van uw Geest.

...

(Kees Harte, *God, mag ik eens*, p. 67, nr. 59)

(Gebed in een dankdienst)

...

Maar wij danken in een wereld,
 die reikhalst naar U,
 naar mensen die als Uw mensen herkenbaar zijn waar
 de aarde kreunt onder haar bewoners,
 waar haar stilte verscheurd wordt
 en haar bodem beledigd -
 waar onder uw zon en uw regen
 zoveel eigen belang is en haat,
 zovelen hongeren en worden vergeten -
 waar mensen uit hun werk worden gestoten,
 waar de zwakken een kostenfactor heten
 en mensen over onze grenzen komen als een onbeantwoorde vraag.
 Er zijn er die blijven zoeken naar een nieuwe wereld.
 Sta hun bij, geef hun kracht.
 Er is een gemeente naar uw Zoon genoemd.
 Schenk haar de vrucht van toewijding en verzoening.

Geef ons, hier bijeen om ook te danken,
 een diep verlangen,
 dat geen toekomst,
 geen overvloed,
 geen gebrek,
 ons mag scheiden
 van Christus, uw liefde,
 uw beslissende Woord voor de wereld.

(Naar: Jaap Faber, Kampen)

Voorbeden

Huwelijk:

Ziekte:

Overlijden:

Verhuizing

Geboorte:

Stil gebed

Samen bidden van het Onze Vader

Onze Vader die in de hemelen zijt,
 uw Naam worde geheiligd;
 uw Koninkrijk kome;
 uw wil geschiede
 gelijk in de hemel alzo ook op aarde.
 Geef ons heden ons dagelijks brood,
 en vergeef ons onze schulden,
 gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
 en leid ons niet in verzoeking
 maar verlos ons van de boze.
 Want van u is het Koninkrijk
 en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid.
 Amen.

- Delen van de bloemengroet
- De kinderen komen er weer bij
- Inzameling van de gaven:

- 1^e collecte: St. Therese vocational training center in Kenia voor jongeren in achterstandswijken.
toelichting
- 2^e collecte: College van Kerkrentmeesters

Omdat we niet kunnen collecteren in de eredienst vragen we u om uw collecte digitaal bij te dragen. We doen dat in het volle besef van onzekerheden bij gemeenteleden, ook op financieel gebied. Twee manieren om uw bijdrage te doen:

- U kunt uw bijdrage overmaken op de rekening van het College van Diakenen: NL43 RABO 0159 278 325 t.n.v. Diaconie Protestantse gemeente IJsselstein
- U kunt bijdragen via deze QR code.

Wij danken u van harte voor uw gift!

Namens het College van Diakenen en het College van Kerkrentmeesters:
Jannie Schimmel en Daniëlle van den Houten.

AAN HET EINDE

- We zingen: slotlied (staande): Lied 687:3
- Uitzending en Zegen

Niet dat je weg puur over rozen gaat,
dat je nooit tranen van spijt voelt
of je dagen zonder pijn en smart zijn,
nee, dat alles wens ik je niet toe.
Maar wel is mijn wens
dat je mag groeien in wie je bent,
met de gaven die God je gegeven heeft.
Dat ze het hart van je geliefden
met blijheid mogen vervullen.
Ik wens dat je in vreugde en smart
Gods nabijheid blijft zoeken,
en dat Hij je mag zegenen
overvloedig en rijk.

(Ierse zegenbede voor een pelgrim (uit: R. Hornikx, *Een huis vol verhalen*, Verhalen en getuigenissen voor bezinning en gesprek, Kampen, 2003))

- We zingen: *Amen, amen, amen!* (Lied 431C)
- Orgelspel